Batologische notities 2. Nieuwe gegevens over Rubus

door

A. VAN DE BEEK (Raamsdonksveer)

1. **Rubus scidularum** Beek, nov. spec., *fig. 1*

Holotypus: Herb. A. van de Beek nr. A 1057, verzameld bij Ommen op 20.VIII. 1978, in L (isotypus: U).
Serie *Hayneani* Tratt. Regionale soort (niveau C).

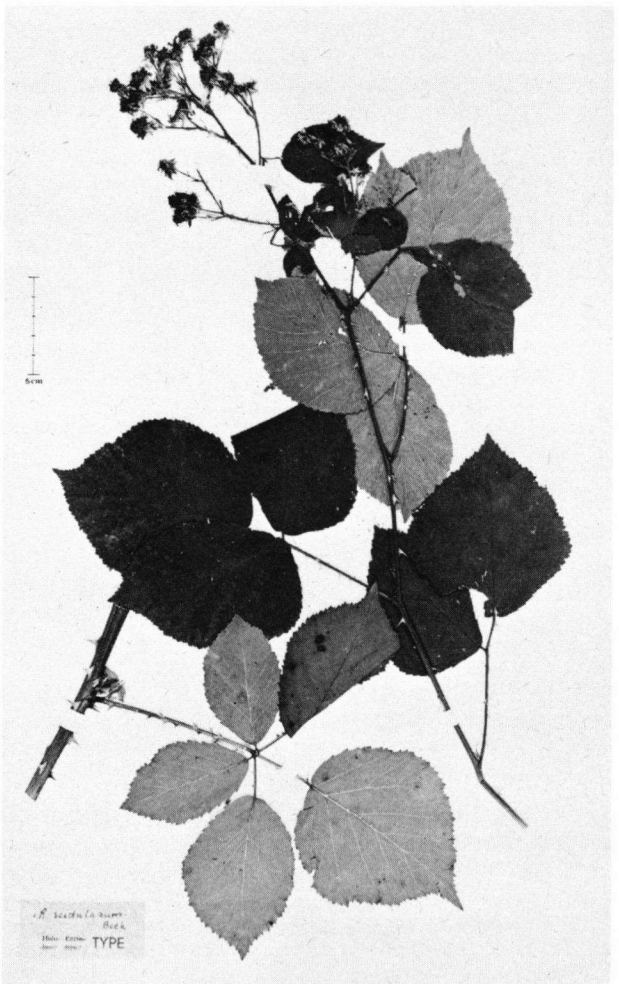

Fig. 1. Het type-exemplaar van *Rubus scidularum* Beek.

Turio arcuatus vel scandens validus angulatus saepe canaliculatus nonnumquam paulo glaucescens glaber vel parce pilosus glandulis sessilibus multis nonnumquam glandulis stipitatis brevibus sparsis aculeis fere aequalibus basi latis compressis satis longis rectis vel falcatis munitus. Stipulae lineari-lanceolatae fimbriatae plerumque glandulosae. Petiolus parum pilosus aculeis aduncis 10 – 20. Folia plerumque 5-foliata, nonnumquam nonnulla 3- vel 4-nata foliolis lateralibus valde lobatis vel per divisionem folioli terminalis 6- vel 7-foliata supra parum pilosa subtus breviter pilosa et cinereo- vel cinereo-viridi-tomentosa grosse inaequaliter et periodice serrata dentibus latis triangularibus. Foliolum terminale late cordatum ovatum rhombeum tripartitum vel compositum saepe aeque longum ac latum sensim breviter acuminatum petiolulo 2 – 3½-plo longius. Foliola infima sessilia vel petiolulata (petiolulo 0 – 5 mm).

Ramus florifer acutangulus saepe canaliculatus pilosus aculeis inaequalibus validis falcatis vel uncinatis. Folia 3 – 5-foliata subtus cinereo-viridi- vel cinereo-tomentosa foliolo terminali foliis turionis angustiore. Inflorescentia paniculata pyramidalis subtus foliosa supra densa truncata laxe pilosa supra breviter tomentosa aculeis satis numerosis validis reclinatis vel falcatis aciculis et glandulis et setis glanduliferis sparsis munita. Pedunculi patulo-ascendentes 2 – 5-flori. Pedicelli tomentosi pilosi aculeati. Sepala per anthesin patula deinde laxe reflexa tomentosa et breviter pilosa glandulosa. Petala satis magna angustius elliptica ad fere orbicularia rosea vel rarissime alba. Stamina stylis virescentibus longiora. Antherae pilosae. Ovaria glabra. Receptaculum pilosum. Exeunte Junio, Julio. 2n = 28.

O e c. : Sole arenoso-lutoso dumetis vel marginibus silvarum.

A r. : Hollandia media.

Bladloot boogvormig of klimmend, krachtig, kantig, dikwijls gegroefd, soms iets berijpt, kaal of zwak behaard, met talrijke, zittende klieren, soms tevens met verspreide, kort gesteelde klieren. Stekels vrijwel gelijk van grootte, met brede voet, samengedrukt, vrij lang, recht of gebogen. Steunblaadjes lijn- tot lancetvormig, gewimperd, gewoonlijk beklierd. Bladsteel zwak behaard, met 10 – 20 haakvormige stekels. Bladen gewoonlijk 5-tallig, soms ten dele 3- of 4-tallig met diep gelobde zijblaadjes of door deling van het topblaadje 6- of 7-tallig, van boven iets behaard, van onderen kort behaard en grijsgroen of grijsviltig, grof, ongelijk, periodisch gezaagd [1]), met brede, driehoekige tanden. Topblaadje breed hartvormig, eirond, ruitvormig, driedelig of samengesteld, dikwijls even breed als lang, geleidelijk kort toegespitst, 2 – 3½ × zo lang als zijn steeltje. Onderste zijblaadjes zittend tot matig lang gesteeld (steeltje 0 – 5 mm).

Bloeitak scherpkantig, dikwijls gegroefd, behaard, met ongelijke, forse, sikkel- of haakvormige stekels. Bladen 3 – 5-tallig, van onderen grijsgroen of grijsviltig; topblaadje smaller dan dat van de bladen van de bladloot. Bloeiwijze pluimvormig, pyramidaal, aan de voet doorbladerd, bovenaan dicht, met stompe top, verspreid behaard, naar boven toe kort viltig, met vrij talrijke, forse, teruggerichte of gekromde en verspreide, kleine stekels,

[1]) Onder „periodisch gezaagd" wordt in recente batologische literatuur een type insnijding van de bladrand verstaan, dat het midden houdt tussen gezaagd en ingesneden. Het bestaat uit een regelmatig toe- en afnemen van de diepte van de insnijdingen, maar niet zo sterk, dat de term „ingesneden" gerechtvaardigd is.

klieren en klierstekels. Zijtakjes schuin opgericht, 2 – 5-bloemig. Bloemsteeltjes viltig behaard, bestekeld. Kelkslippen tijdens de bloei afstaand, nadien los teruggeslagen, viltig en kort behaard, beklierd. Kroonbladen vrij groot, vrij smal elliptisch tot vrijwel cirkelrond, rose of zelden wit. Meeldraden langer dan de groenachtige stijlen; helmknoppen behaard. Vruchtbeginsels kaal. Bloembodem behaard. Bloeitijd: Eind juni, juli. 2n = 28.
Oec.: In hagen en aan bosranden op leemhoudende zandgrond.
Ned.: Op vijf uiteenlopende plaatsen aangetroffen: Ommen, De Klomp bij Ede, Wageningse Berg, Woudenberg en aan de voet van de Grebbeberg.
Ar.: Endemisch in Nederland.
Overeenkomstige soorten: *R. scidularum* verschilt van *R. nemoralis* P.J.M. o.a. door de beklierde bloeiwijze en de behaarde helmknoppen. *R. langei* Jensen em. F. et G. heeft een smaller, regelmatiger gezaagd topblaadje en *R. stereacanthus* P.J.M. heeft een fijn toegespitst, fijn gezaagd topblaadje. De planten van de Grebbeberg zijn eerder vermeld als *R. herefordensis* Sudre (De Jongh, 1971) en als *R. wahlbergii* Arrh. (Van de Beek, 1974). Deze determinaties zijn echter onhoudbaar gebleken: de eerste soort is veel sterker behaard en zwak bestekeld, de laatste vertoont uitgesproken de kenmerken van de *Corylifolii*.

2. **Rubus confusidens** Weber

Van de Beek (1974) noemt voor een aantal plaatsen in Nederland *R. incurvatus* Bab. Het materiaal wijkt echter zoveel van de typische vorm af, dat Weber (1978) dit als een nieuwe soort heeft beschreven. *R. confusidens* komt voor in het midden en oosten van Nederland, in het aangrenzende Duitse gebied en in Norfolk in Engeland.

3. **Rubus longior** Beek, nom. nov.

Pro *R. banningii typicus* Focke, Syn. Rub. Germ. 1877, p. 261, nom. illeg.
Lectotypus: BREM, verzameld door Focke bij Burgsteinfurt op 10.VIII.1876.

Focke (1877) vermeldt bij de beschrijving van *R. banningii* de oudere naam *R. pyramidatus* P.J. Muell. als synoniem. Volgens de nomenclatuurregels is *R. banningii* daardoor op onwettige wijze gepubliceerd. In zijn nieuwe soort bracht Focke twee elementen tezamen: *R. pyramidatus* en afwijkend materiaal door hem aangeduid als *R. banningii typicus*. Hij had voor dit complex de oudere naam *R. pyramidatus* moeten gebruiken. Thans worden beide elementen weer als zelfstandige soorten beschouwd. Het ene element heet (terecht) *R. pyramidatus*, het andere (*R. banningii typicus*) moet vanwege de onwettige publicatie van de naam *R. banningii* een nieuwe naam krijgen. De nieuwe naam luidt: *R. longior* Beek.

R. longior lijkt wat de Nederlandse soorten betreft, het meest op *R. pyramidalis* Kalt., maar verschilt vooral door de meestal viltige bladonderzijde en de zeer lange, niet pluimmaar trosvormig samengestelde bloeiwijzen.
Oec.: Bosranden en hagen op leemgrond.
Ned: Verspreid in Overijssel en de Achterhoek (o.a. bij Vollenhoven, Rijssen, Ootmarsum, Winterswijk, Gendringen).
Ar.: Nederland; Duitsland: rond Bentheim en Burgsteinfurt.

4. **Rubus neerlandicus** Beek, nom. nov., stat. nov.

Pro *R. glandithyrsus* Braun var. *incisus* Beek, Bromb. geldr. Distr., 1974, p. 91.

Er blijkt een hele groep taxa te bestaan met rode bloemen en een duidelijk contrast tussen de weinig beklierde bladloot en de lang en rijk beklierde bloeiwijze. Daar de andere eenheden als soort worden beschouwd, b.v. *R. formidabilis* M. et L. en *R. atrorubens* M. et L., is het juister om ook voor het bovengenoemde taxon het niveau van soort aan te houden. Afgezien van de behaarde helmknoppen is de overeenkomst met *R. glandithyrsus* niet groter dan met de andere soorten, die o.a. in de bladtanding weer meer op *R. neerlandicus* lijken.

O e c.: Hagen en bossen op vochtige zandgrond.

N e d.: W. van Harskamp; veel tussen Made en Den Hout, verder in het Mastbosch bij Breda en bij Tilburg.

A r.: Endemisch in Nederland.

Literatuur

BEEK, A. VAN DE, 1974. Die Brombeeren des geldrischen Distriktes. Diss., Tilburg.

FOCKE, W. O., 1877. Synopsis Ruborum Germaniae. Bremen.

JONGH, S. E. DE, 1971. Overzicht der Nederlandse Bramen 1. Leiden.

WEBER, H. E., 1978. Neue Rubus-Arten aus Westfalen. Abh. Landesmus. Naturk. Münster 40 (3), p. 46–68.

Batological notes 2. New information on Rubus

Rubus scidularum Beek is described as a new species. Information is given on distribution, ecology, and differences with related species.

A new name *R. longior* Beek is given to *R. banningii typicus* Focke, because the publication of the latter name is illegitimate.

The var. *incisus* Beek of *R. glandithyrsus* Braun is raised to the rank of species and named *R. neerlandicus* Beek.

The publication by WEBER (1978), in which he considers the continental form of *R. incurvatus* Bab. as a separate species, is supported. This taxon named by Weber *R. confusidens* Weber, has however also been found in the British isles in Norfolk.